

Grčki vicevi – LOL

Tamara Tvrtković

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Učenicima, a i nastavnicima ponekad je potreban odmak od ozbiljnih tema koje im pruža grčka književnost i tekstovi u okviru kurikuluma nastavnog predmeta. Kao relaksaciju moguće je ponuditi im izbor iz jedine sačuvane antičke zbirke viceva pod nazivom Φιλόγελλος, odnosno u prijevodu „Filogel ili smjeholjubac”. Riječ je o zbirci od 265 viceva na starogrčkom čiju je dataciju a i autorstvo nemoguće pouzdano utvrditi. Tradicionalno se pripisuje dvama autorima: Hijeroklu, vjerojatno filozofu iz Aleksandrije iz 5. st. i Filagriju, gramatičaru iz istog perioda koji su sakupili viceve (od kojih su neki zasigurno nastali i mnogo ranije od razdoblja u kojem su sakupljeni i zapisani).

Najveći broj viceva u zbirci „Filogel” zasniva svoju komiku na izrugivanju nekoj ljudskoj karakteristici, profesiji ili etničkoj pripadnosti. Među njima su pak najbrojniji (preko 100 viceva) oni u kojima je glavni lik σχολαστικός, ili u prijevodu „smušenjnak”: on upada u raznorazne situacije u kojima ispada smiješan, pa čak često i glup.

Osim duševnih mana (npr. plašljivost, hvalisavost ili mrzovoljnost) meta poruge često su i tjelesne karakteristike, među kojima se ismijavaju i određene bolesti (npr. ljudi s bruhom), pa čak i prilično bizarne mane (npr. ljudi kojima smrdi iz usta, kojima smrdi koža/tijelo, itd). U nekim vicevima ismijane su profesije: liječnička, odvjetnička ili pak profesorska. U velikom broju slučajeva radi se o profesijama, koje su baš zbog svoje unosnosti bile onda pogodne za šarlatane i varalice. Dio viceva odnosi se na ismijavanje zavičajne pripadnosti: radi se o stanovnicima gradova koji su očito poslovično bili smatrani u antici glupima. To su gradovi Abdera u sjeveroistočnoj Trakiji, Kima na obali Male Azije i Sidon u Fenikiji.

Relativno je lako uklopiti viceve u nastavu: kratki su, većinom jednostavni s obzirom na gramatiku i uz malo komentara (ovisno o stupnju znanja učenika) mogu se „iskoristiti” na različite načine. Osim klasičnog provjeravanja gramatike (morfologije i sintakse) i vokabulara, budući da se vrlo često zasnivaju na dijalozima, vicevi se mogu „odglumiti”, odnosno mogu se pretvoriti u male skečeve, a mogu se i ilustrirati i napraviti od njih npr. strip (sve, naravno, ovisi o afinitetima učenika i nastavnika). Mogućnosti su različite i brojne, a vicevi mogu poslužiti za kreativan i ne posve uobičajen pristup tekstu u nastavi grčkog jezika.

U nastavku se kao primjer donose četiri vica koje je u stripu prikazala **Klara Tomić**, učenica 2.a razreda Gimnazije Lucijana Vranjanina iz Zagreba.

72. Σχολαστικός ἐν γάμοις ἐστιαθεὶς εἶτα ἀναχωρῶν· Εὐχομαι, εἶπεν, εὐτυχῶς καὶ ἀεὶ ταῦτα ὑμᾶς ποιεῖν.

72. Smušenjak, pošto se pogostio na svadbi, na odlasku je rekao: „Želim vam puno sreće u braku i da stalno priređujete takve svadbe.”

76. Σχολαστικῶ εἰς τὸ Σαραπίων ἀνελθόντι θαλλὸν ὁ ἱερεὺς διδούς· “Ἰλεὺς σοι, εἶπεν, ὁ κύριος. καὶ ὁ σχολαστικός· “Ἰλεως, ἔφη, ὁ κύριος τῷ χοιρίῳ μου· ἐγὼ γὰρ ἐλεύθερός εἰμι.

76. Smušenjaku je na ulazu u Serapisov hram, svećenik pružao zelenu grančicu i govorio: „Milostiv neka je tebi Gospodin.” A smušenjak će: „Milostiv neka bude mojoj svinji. Ja, naime, nemam gospodina.” (U izvorniku ista riječ – κύριος označava i Gospodina Boga i gospodara. Smušenjak želi reći da je on slobodan čovjek, a ne rob.)

93. Σχολαστικός μαθὼν περὶ κλίμακος τιнос, ὅτι ἀναβαινόντων ἔχει βαθμοὺς εἴκοσιν, ἐπύθετο, εἰ καὶ καταβαινόντων τοσοῦτοί εἰσιν.

93. Smušenjak je doznao da neko stepenište ima dvadeset stuba kad se njime uspije, pa je upitao ima li ih isto toliko i kad se silazi.

95. Σχολαστικῶ υἱὸς ἐγεννήθη. πυνθανομένων δέ τινων αὐτοῦ, ποῖον ὄνομα αὐτῷ θήσεται. Τὸ ἐμὸν ἔξει, ἔφη, ὄνομα, καὶ γὰρ τέως οὕτω μενῶ.

95. Smušenjaku se rodio sin. Kad su ga pitali kako će ga nazvati, rekao je: „Imat će moje ime, a ja ću se za to vrijeme strpiti.”

